

חג סוכות

בירור דיני ומנהגי השו"ע והאר"י ז"ל
בקיצור נמרץ מחמת המרדות המקיפות

זית"א דביא

הקדמה קצרה

בין צדיק לצדיק.

המעייין בכתבי האר"י ז"ל ומוהרר"ו ז"ל, יבין שעיקר חידוש האר"י ז"ל ע"פ אליהו הנביא ז"ל, הוא תיקון התפילות, הדינים והמנהגים, וגילוי תורת הח"ן האמיתית והנכונה, בלי השערות וסברות כפי שהיה נהוג קודם לו, וגם, לצערנו, אחריו. פשר הדבר הוא, שתיקון מהווה לפעמים, התנגדות וביטול טעויות ושגיאות. ומעט הנהגות חידש האר"י ז"ל, אלא לרוב, תיקן את אלו שכבר קיימו קודם לו.

אמנם, לדיאבוננו, תורת האר"י ז"ל האמיתית דרך כתי"ק ושל תלמידו המובהק מוהרר"ו ז"ל, הוטעו, הוסתרו, סולפו, בין ברצון בין בשוגג, על מנת לחדש בדורות האחרונים, מנהגים כוונות והנהגות (ואף השקפות) חדשים שאין להם שום בסיס בקדמונינו, היפך דברי האר"י ז"ל [יש לציין, שרק אחד מהצדיקים פעל כאר"י ז"ל, והוא רבי ישראל בעש"ט זיע"א, שגילה מחדש ותיקן תורת חכמי אשכנז עד הזוהר, תורה נקיה, אלא שכדוגמת האר"י ז"ל, עד היום, תורתו סולפה, ועוד יותר גרוע, כמו שניצלו שם האר"י ז"ל לייצר שיטות בתורת הסוד ועזבו התדבקות בבורא לטובת חומרות וחסידות יתירה ושווה ולטובת רבוי כוונות וגמטריאות במקום תפלה זכה, כאילו לפעול על הבורא, וכבר לא להתחנן אליו ולדבר אליו, כך נוצרה החסידות, רבוי דעות והשקפות בשם הבעש"ט זיע"א, כשאין שום קשר אליו, ואחד מהסימנים, היא הסתגרות רוב החסידויות על עצמן, היפך דרכו של הריב"ש טוב, שהיה דווקא הולך בדרכים כדוגמת רוב התנאים. ולכן, נוצרו שיטות כשדווקא רבי ישראל בעש"ט זיע"א ביטל אותם להגיע לעבודת ה' פשוטה ומופשטת מכל התגשמות, והקדשת החומר והמידות הרעות בהידוק הבירור הדק ביותר. ועיקר הסימנים שסולפו תורת הבעש"ט זיע"א הוא העדר ממנהגיו ומחידושו בהלכה "לטובת" רבוי פירושי האחרונים. היפך צפיית הבעש"ט זיע"א ליישר העם בהלכה ולתקן החכמים בעבודה ובתפילה לה', פשוטה אלא מועילה ונשגבת בביטול כל ההנהגות המיותרות של מקובלים אחרונים. וכבר ידוע שהאר"י ז"ל והבעש"ט זיע"א חד הם].

כך, שצדיק אמיתי יודע בבירור מה טעות ומה נכון, מה אמת ומה שקר, ומיועד לתקנם. אמנם, דרכו של האר"י ז"ל אינה דרכו של אברהם אבינו ע"ה, שפעל בחיצוניות נגד עבודה זרה לעיני כל העולם. אלא דרכו של האר"י ז"ל בפנימיות שפעל לתקן דבר מתוך דבר כמושה רבינו ע"ה, שתקן לעיני כל ישראל.

והמשימה קשה ביותר, אחרי שנדבקנו בהרגלים לא נכונים, איך נעזי לבטלם או לתקנם, ובפרט אם עמודי עולם גם כן הסכימו לזה?

ולכן, הב"ה מקדים הרפואה למכה, ושולח לנו האר"י ז"ל [והריב"ש טוב] זיע"א, והשו"ע האמיתי מרן מלכא רבי יוסף קארו ז"ל. עד שאפשר לסמוך עליהם – ורק עליהם, כי סולת נקייה היא. כך, שמוצוה לבער הרע מקרבך, כי תורה היא שבודקת את עצמה, ונוכה להקמת השכינה מעפרה, למשיח ה' אמיתי הוא בן דוד, לבנין בית המקדש, ועיקר שבעיקרים, למלכות ה' הגלויה והיחידה בכל העולמות, בצילא דמהמנותא.

ברצון ה' ית' ברחמיו וברוב חסדיו, שנהיה נקיים גם בלב, וגם בשכל, כדכתיב ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשיהם תהלתו עמדת לעד: וכדכתיב שכל טוב יתן ה' ודרך בגדים איתן [אי-תן]:

זית"א ח' תשרי התשע"ח.

וזהו טעם איסור הפרשת האתרוג מן הלולב בעת נטילתו וצריך להברם יחד כי הלולב הוא היסוד והאתרוג היא עטרתו הדבוקה עמו בלי פירוד. (ד"שעא)

יש ליישב אם מה שקצת נהגו באשכנז להכניס הלולב ומיניו ב-- , כי הרי לכאורה הוי חציצה בין הלולב לבין ידיו של הנוטל. אמנם, מצד שני, הכלי שמכניסים ד' המינים הוא מין במינו, ולכן גם אחרונים נטו לקשור הלולב ומיניו בעלים הלולב מאותה סיבה שהוא מין במינו ואינו חשש חציצה.

והוא גם כן בענין קישוט הלולב שנהגו קהילות צפון אפריקה לקשט את הלולב בחוטים של משי והוא נוי הלולב, וקצת אחרונים החמירו במנהג הזה מכיוון שהוי חציצה ועוד שקצה הלולב עטוף לגמרי.

אופן נטילת הלולב בשעת הברכה

עיין לקמן בחיבור האתרוג עם הלולב, כי משמע שלדעת האר"י ז"ל, יש לברך עם ה' מינים בידיים, כולל האתרוג.

אופן קשירת לולב ומיניו

לפי הפע"ח יש לקשור ג' הדסים א' בימין הלולב, א' בשמאל וא' באמצע. והלולב תיקח אותו השדרה נגד פניך, וההדס שבאמצע תטה אותו לצד ימין. ע"כ.

ואיך דבר זה יכול להיות, שלא ראינו בשום מקום בכתבי האר"י ז"ל וכתבי מוהרש"ו ובנו מוהרש"ו, שיש לעשות כסדר הזה המובא בפע"ח, אפילו רמז קטן?

ואיך שמוהרש"ו לא ראה אביו כך לאגד את לולבו?

[ויש להזכיר כי עיקר גניזתם של אותם כתבי מוהרש"ו הנקראים מהדורא בתרא, הוא על חששו שהרחיב בעניינים שלא כדברי רבו הוא האר"י ז"ל. ואיך לא הבינו ז"ל כל האלו הלומדים בכתבים האלו, שהיה סיכון אדיר לבלב את תורת האר"י ז"ל הנקייה שנבררה היטב ע"י מוהרש"ו ז"ל? ומי זה יבוא ויסדר ויבלבל את כל הכתבים עד שדברי מוהרש"ו ורבו ז"ל הוטבעו בים של סתירות ועותקים לא נכונים והנהגות לא מוסמכות ע"י רבי חיים וויטאל?]

אמנם, חדשות אני כותב. שהרי מופיע סדר איגוד הלולב המובא בפע"ח בספר אחר והוא מעשה חושב להר"א אזולאי ז"ל (רימון כ"ב). ומביא שמצא כתוב את סדר הפע"ח (השדרה כנגד פניך הדסים שמאל ימין ובאמצע וכו') ובסוף מצטט את דברי הספר שממנו העתיק: "כן שמעתי ממהרי"ץ (רבי יעקב צמח) בשם האלקי הרח"ו שאמר לו בשם האלקי כמהרי"א זלה"ה שהזהירו בכך". ע"כ מה שהעתיק רבי אברהם אזולאי. אולם, ידוע שמהרי"ץ לא הכיר מוהרח"ו אלא בנו רבי שמואל ויטאל ז"ל, ואיך כתוב "בשם האלקי הרח"ו שאמר לו". ותמיהה ביותר שבפע"ח מובא בשם הר"ן [רבי נתן שפירא] כשוודאי טעות ספר היא וצריך לקרוא מהרי"ץ.

אבל החידוש הוא שאופן האיגוד בפע"ח שכנראה ממהדורא בתרא שקיבל מהרי"ץ [וקרוב לוודאי שקיבל מרבי אברהם אזולאי שכן הכיר מוהרח"ו והיה בזמנו] מקורו קדום למהדורא בתרא ונמצא בספר היכל הקודש לרבי משה אלאז ז"ל ממרוקו בן דורו של האר"י ז"ל, אף שלא הכירו ולא ידע את תורתו (ועיין סדר הנענועים בהיכל הקודש השונה מסדר האר"י ז"ל).

נמצא שאיגוד הלולב מפע"ח מקורו אינו מהאר"י ז"ל כלל. ויש להעיר על זה, שהרבה מנהגים ע"פ האר"י ז"ל האמיתיים קרובים למה שהיה כבר נהוג, וכבר הרחבנו רצת את הנוצא בהקדמתנו הקצרה, עיין שם.

כמה קשרים לאגד בלולב:

ראייה מלשון מוהרח"ו ז"ל בדרוש הלולב, וגם בדרוש ליל שבת וזה לשון שער התפלה דרי"ט בענין ליל מוצ"ש: ויהיו ג' הדסים אלו נקשרים קשר א' ואגודה א'.

אמנם, בהעדר מקור מוסמך מהאר"י ז"ל, יש לשמור את מנהג הקדמונים, ומפורש בב"י בס' תרכ"ט שיש לקשור ב' קשרים והוא איגוד אחד כדעת האר"י ז"ל, שהוא איגוד אחד. וז"ל הב"י סימן תרנא:

"כתב רא"מ (יראים השלם סי' תכב) צריך שיאגדנו שני קשרים זה על זה דתניא (לג): הותר אגדו ביום טוב אוגדו כאגודה של ירק וכו' הא בחול יש לאגדו אגד הנאסר בשבת ויום טוב ואין אסור אלא שני קשרים זה על זה וראבי"ה (סי' תרסו) כתב אנן נהגינן לקשור פעם אחת ושוב מתעגל וכורכו סביב ומתוך כך מהודק יפה כאילו קשרו בשני ראשי האגד שתי פעמים:"

משמע שכן הסכים הב"י. אמנם, לדעת האר"י ז"ל הוא איגוד אחד וקשר אחד. אלא, שאיגוד הסדים של שבת דומה לאיגוד ה' ערבות דהושענא רבא, והוא קשר פשוט. מה שאין כן באיגוד הלולב שהוא צריך ב' קשרים באיגוד אחד כדכתיב "זה אלי – ואנוהו", משמע ב' קשרים באיגוד אחד.

בעת נטילת הלולב שלא ע"י זמן הקפה צריך לנענע הלולב הנענועים הנודעים להמשיך החסדים מן מקורם ושרשם [...]
אבל בזמן ההקפה אין צורך לנענע הלולב כי הוא בסוד אור המקיף הנגלה ואין צורך נענוע. (ד"שסה)

ואח"כ מקיפין את המזבחה או את התיבה פעם אחת בכל יום עם הלולב ומיניו (...) לכן אין מנענעין את הלולב בזמן ההקפות
(ד"שעא):

והמקיפים ע"י הקפת המזבחה או הס"ת בזמינו זה של הגלות ע"י הקפת הלולב ומיניו. (ד"שסח):

גם צריך שלא להפריד כלל את האתרוג מן הלולב אלא שתי ידי סמוכות זו לזו ומתדבקין יחד הלולב והאתרוג. (ד"שסה)
גם בעת הנענוע תכוין בעת הובאת הלולב שתביאהו כנגד החזה שבגופך. (ד"שסה)

סדר נענוע הלולב הוא להולך הלולב למרחוק ולהחזירו להביאו פעם א' וכן פעם שנית וכן פעם שלישית הרי הם ג' הולכות וג' הובאות בכל קצה מן הששה קצבות. שלא כאותם הנוהגים לעשות ג' נענועים בהולכה א' וג' נענועים בהובאה א' ומוליכין הלולב מעט מעט ג' פעמים בהולכה א' וכן בהובאה. (ד"שסה)

ולכן צריך לכוין להביא סוף קצה הלולב עד החזה שבך ותגיעהו שם (ד"שעב) ובשער התפלה האר"י ז"ל מגלה סוד ההכאה על החזה ע"י הלולב. עיין שם.

גם תזהר שלעולם תקח הלולב ותנענעהו בדרך גדילתו שהוא שורשו למטה וראשו כלפי מעלה אפילו בעת שתנענע כנגד מטה שלא כאותם הנוהגין אז לכוף ראש הלולב כלפי מטה והשורש בידיהם כלפי מעלה, אבל תניח הלולב כמו שהוא ראשו למעלה וסופו למטה אלא שתשפיל ידיך יותר למטה ממקומם ושם תנענע הלולב ג"פ רשאו למעלה וסופו למטה. (ד"שסה)

ולכן נענוע הראשון לצד דרום כנגד החסד, ואח"כ נענוע השני כנגן הצפון שהיא הגבורה, והשלישי במזרח שהוא הת"ת, והד' והה' מעלה ומטה שהם שחקים נצח והוד זה ע"ג זה, והששי במערב שהוא היסוד שעליו אמרו שכינה במערב. דם סדר שש קצוות אלו נז' בס' התקונין. (ד"שסה)

סך מספר הפעמים של נטילת לולב הם פעם ראשונה בעת הברכה, ואח"כ ד' פעמים אחרות באמצע סדר ההלל. והם: בהודו לה' כי טוב הראשון פעם א' ובאנא ה' הושיענה נא כפול שני פעמים

ובהודו לה' כי טוב האחרון פעם א'

והנה טוב הוא שאחר עלות השחר שהוא כבר יום קודם שתתפלל תטול הלולב בתוך הסוכה ותברך עליו, ואח"כ הד' נענועים של ההלל יהיו בבית הכנסת. (ד"שסה)

ומה טוב היה אם היית מתפלל בסוכה כדי שתטול הלולב בברכתו בשעה הראויה אליו שהוא אחר תפלת שחרית קודם ההלל (ד"שסה):

ענין ההלל צריך לכפול כל הפסוקים שני פעמים מן פסוק אודך כי עניתני וכו' עד סוף ההלל שהוא פסוק הודו לה' כי טוב האחרון ואפילו הפסוקים שלאחר אנא ה' הצליחה נא שהם ברוך הבא וכו' כל א' וא' מהם תכפלנו שני פעמים. (ד"שסה)

מקור חיבור האתרוג עם הלולב כנ"ל הוא בסיומו במקום אחיזתו מלמטה. (דשע"ב)

בדברי האר"י ז"ל שאינו נמצא בדברי הב"י והוא בסיפור חלומו רבי מנחם רקאנטי וז"ל הב"י [ס' תרנ"א סי"א]: [...] למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא היה [אותו חכם אורח בשם ר' יצחק] מנענע רק הלולב ומיניו בלא אתרוג וכו'. עכ"ל הבית יוסף. ונוסחו בשער התפלה מקוצר מאוד. ובכל זה דייק האר"י ז"ל, שאף שאותו חכם לא היה מנענע אלא הלולב ומיניו בלבד בלי האתרוג, מ"מ, לשון הרקאנטי ז"ל מביא ראיה שדוקא בשעת נטילת הלולב והנענועים הראשונים, ולא הנענועים שבהקפות.

יוצא, שלדעת הב"י ע"פ הרקנאטי יש לחבר את האתרוג ללולב רק בשעת הנענועים ולא בשעת הנטילה. אולם, משמע שלדעת האר"י ז"ל

ע"פ הרקנאטי יש לחבר את כל ארבעת המינים ביחד כבר משעת הנטילה. ודו"ק.

ומ"מ, דעת השו"ע להפוך את האתרוג בשעת ברכת נטילת לולב גם טובה, שהרי מלכות שביסוד עולה לכתר ונמצא מתוקן.

אם טוב להתפלל בביתו ביחיד בסוכות

שו"ע ס' תרל"ט סעיף ד

כל שבעת הימים קורא בתוך הסוכה וכשמבין ומדקדק במה שיקרא (וילמוד, יכול ללמוד) חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו מיושבת עליו. המתפלל רצה מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה. עכ"ל.
משמע ביחיד, כפשט השו"ע.

וזה לשון מוהרח"ו בענין נענוע הלולב:

והנה טוב הוא שאחר עלות השחר שהוא כבר יום קודם שתתפלל תמול הלולב בתוך הסוכה ותברך עליו, ואח"כ הד' נענועים של ההלל יהיו בבית הכנסת. (ד"שסה)

ומה טוב היה אם היית מתפלל בסוכה כדי שתמול הלולב בברכתו בשעה הראויה אליו שהוא אחר תפלת שחרית קודם ההלל (ד"שסה):

והשאלה היא איך יפסיד כל הברכות והקדישים והקדושה שבתפילת שחרית במנין לטובת נענוע הלולב בסוכתו?

אמנם, דברי השו"ע והאר"י ז"ל חד הוא, כי השו"ע עוסק בקריאה ולימוד, והאר"י ז"ל בנענוע הלולב שקודם התפילה, ולא

ואמנם, כותב מוהרח"ו בדף שע"ב וז"ל: ולכן ענין נטילה הלולב ניטל אחר תפלת שחרית קודם תפלת מוסף. עכ"ל.

והביאור הוא שעיקר נטילת לולב ונענועיו הוא אחרי תפילת שחרית בזמן ההלל בסוכה. ובאי אפשר בסוכת בית הכנסת מכמה טעמים, הרי עצה שטוב הוא לברך קודם התפילה בסוכתו ואחרי שחרית לבוא לבית הכנסת ולנענע בציבור באמירת ההלל.

ברכת לישוב בסוכה

מנהג העולם בדרי השו"ע ס' תרלט והב"י שיש לברך בשעת האכילה כדעת הרא"ש והמרדכי ע"פ רבינו תם. אמנם, לפי דברי הזוהר, יש לברך כל פעם שהוא נכנס לסוכה כפשט המשנה וז"ל הב"י:

"וכתבו התוספות (ד"ה אחד) דכל אימת דנכנס לה כדי שיאכל וישתה ויישן ואפילו עשרים פעמים ביום מברך על כל אחת ואחת מידי דהוי אתפילין דמברך עליהן כל זמן שמניחן (סוכה מו). וכן כתבו הרי"ף (כב.). והרא"ש (פ"ד סי' ג) ז"ל וכן כתב הרמב"ם בפרק ו' (הי"ב) וכתב הרב המגיד ראיתי כתוב דדוקא כשיצא יציאה גמורה לעשות עניניו ושלא לחזור לאלתר אבל אם לא יצא אלא לדבר עם חבירו או להביא דבר לסוכה לשעתו לא היא יציאה לחייבו בברכה כשיחזור ודבר נכון הוא:

ומ"ש שאפילו הנכנס לסוכת חבירו לבקרו צריך לברך בכל פעם. כן כתב הרא"ש שם בשם רבינו האי וזה לשונו הנכנס בסוכת חבירו לבקרו מנהג ידוע הוא שמברך בין סעד בין לא סעד: "ע"כ.

סדר הנכון לומר בעת עומד בפנים הסוכה:

תיבו אושפיזין עלאין תיבו תיבו אושפיזי מהימנותא תיבו אריס (ס"א אסחי) ידוי וידי ואמר זכאה חולקנא זכאה חולקהון דישראל. ע"כ. הנה המקור להזמנת האושפיזין והוא בזוהר הקדוש: זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת אמור דף קג עמוד ב.

וז"ל הזוהר השלם (שם):

1. כי הא דרב המנונא סבא כד הוה עייל [נכנס] לסוכה

2. הוה חדי וקאים על פתחא [ועומד על הפתח] דסוכה מלגאו [מבפנים]
3. ואמר נזמן לאושפיזין מסדר פתורא
4. וקאים על רגלוהי [וכשהוא עומד על רגליו]
5. ומברך [אחרי שהזמין האושפיזא בסוכה אז מברך וכדברי פשט המשנה בכל פעם שנכנס ועיין התוספות מובא בב"י ס' תרל"ט ס"ח – גם דיוק המשנה שאחרי שנכנס ולא בפתח כדעת מבחזין כדעת מקובלים אחרונים]
6. ואומר בסכות תשבו שבעת ימים, תיבו אושפיזין עלאין תיבו, תיבו אושפיזי מהימנותא תיבו [ואז מקבל האושפיזא בישיבה ולא על כסא אחר על דרך בואו של אליהו הנביא בסנדק בברית מילה]
7. ארים (ס"א אסחי) ידוי וחדי ואמר זכאה חולקנא זכאה חולקתין דישראל:

כך, אין שום מקור לנוסח "עולו", שהוא נוסח חדשני לפני רק 270 שנה...

ועוד שנוסח זה לא נזכר בראשונים, לא ברמ"ק ולא בהאר"י הקדוש, לא בשל"ה ולא בגורי האר"י ז"ל האמיתיים. ויש לתמוה שנוסח עולו מלשון הזמנה להיכנס לסוכה, כשדרכי הזוהר ברורים: מזמינים האושפיזין לשבת, לא רק להיכנס.

עוד ברור, לפני הזוהר, יש להזמין כל לילה האושפיזין שהם אברהם יצחק ויעקב ודוד המלך. אולם לא נזכר שיש דווקא ז' אושפיזין כנגד ז' ימי סוכות או ז' הרועים. אלא אדרבה, האבות ודוד המלך ע"ה, שהם היחידים המוזכרים בתפילת שמונה עשרה של חול, הם העיקר של האושפיזין, ושאר האושפיזין אינם קבועים, וכל אחד לפני שורש נשמתו ועבודת ה' שלו.

וצריך להיות ניעור כל הלילה הזה [הושענא רבה] כי בו נידונין כל הנבראים (ד"שסה):

וזה הסדר שתעשה:

הנה בחצי הראשונה של הלילה תקרא ספר ואלה הדברים כולו עד סוף פרשת וזאת הברכה. וזה הספר נקרא משנה תורה כנודע. ואם תשלים קריאתו קודם שיהיה חצות לילה תעסוק בתורה ובסתרי קבלה אם תרצה ולא בדבר אחר.

וכבר הבאנו במקומות רבים ואחרים שאין שום חובה לגמור קודם חצות לילה אלא שעדיף. ואמנם, מפשט דברי מוהרצ"ו ז"ל נראה שלימוד סודות התורה הינו דווקא אם הוא סיים לקרוא לפני חצות וילמד עד חצות. וצריך ביאור, כי הרי כתוב למעלה שצריך להיות ניעור כל הלילה.

ועיקר הדין הוא נידון בחצי הראשון של הלילה כמו שית' לקמן ולכן אחר חצות לילה הוא שיוצאין לראות צל שלהם בלבנה כי כבר נגמר הדין. וזהו טעם אותם שנוהגים לומר סליחות בליל הושענא רבא אחר חצות קרוב לאשמורת הבקר.

האמנם אסור לומר ויעבור ושלוש עשרי מדות או הסליחות אשר הם כיוצא בזה אלא יאמר רחמנא אדכר לן וכו' אלהינו שבשמים וכו' דעני לעני ענין וכו' הוא האלהי"ם וכו' ה' עשה למען שמך וכו' וכיוצא בזה בלבד יוכל לומר.

משמע שאיסור לומר 'ויעבר' הוא שדרך אמירתם כסליחות ולא סתם קריאת פסוק כמובא בתפילות בעת הוצאת ס"ת בשבועות. ועוד שאלו סליחות במנין, אולם, בבקשות בעת הוצאת ס"ת, כל אחד רשאי לומר ביחיד. עיין לקמן.

ליל שמחה תורה אסור בתשמיש המטה [...] ואעפ"י שבשאר הימים שבין ר"ה לשמיני עצרת מותרים בתשמיש המטה [חוץ מיו"הכ זית"א]

ענין שמחה תורה: מה שנהגו להוציא הספרים מחוץ להיכל וגם להקיף עמהם התיבה בשחר ומנחה ובערבית במוצאי יום טוב מנהג אמיתי הוא (...) וז"ל [זוהר] ונהגין ישראל למעבד וכו' וראיתי למורי ז"ל גזר מאד בדבר זה להקיף אחרי הס"ת או לפניו או לאחוריו ולרקד ולשורר לפניו בכל יכלתו בליל מוצאי י"ט אחר תפלת ערבית והיה מקפיד מאוד לעשות אז שבעה הקפות שלימות זולת ההקפות של יום שמחה תורה (ד"שסו):

אבל בענין ההקפות שביום לא נמצאתי עמו ולא ראיתיו. גם ראיתיו בליל מוצאי י"ט שהלך לבית הכנסת א' והקיף ז' הקפות והלך לדרכו ומצא בית הכנסת אחר שנתאחרו בהקפות וחזר להקיף עמהם. (ד"שסו):

גם בזמן הזה אנו אומרים פזמונים ובהם מזכירין זכות ז' אבות בז' ההקפות כמו שתיקנו מסדרי התפלות כל א' כפי מנהגו (ד"שעט):
ודוקא בהקפות יש ענין של ז' אבות [ולא רועים].

גם ביום הושענא רבה בתפלת שחרית יאמר ע"ד הנז' חוץ מן שלש עשרה מדות של ויעבור וכיוצא בזה. (ד"שסה)

ואח"כ ביום הושענא רבה ע"י המישה כדי הערבה שאנו מחבטין אותם על הקרקע אנו מעוררין את הגבורות האלו עצמן (...) קח

ה' בדים של ערבה כשירות כמו אותם שבלולב, ולא תקחם קודם עם הלולב כמנהג קצת עמי הארץ כי אין ראוי לעורר הגבורות והדינין בזמן כניסת החסדים (...) וכוונת החבטה בעצמה הוא הכאת הדינין וירידתם במלכות שבה הנקרא קרקע עולם כגודע . וגם ענינה הוא להכות ולשבר ולהחליש כח הגבורות כדי שיתמתקו ויתבסמו (ד"שפא\ב):

מפשט דברי האר"י ז"ל, אין להכות חלש אלא בכח, ודלא ככף החיים סופר.

לעילוי נר"ן

א"מ מליחא ארנסטין בת שרה ע"ה

מדליין מג'דולי בת סרה

נתן בן מרים

ה' יזכס דדינא טבא ברחמים ובעלייתם ממחיכה למחיכה

בגורל הצדיקים איש כפי שורשו.

אכי"ר.